

Список використаних джерел

1. Кудь А. А. Феномен віртуальних активів: економіко-правовий аспект. *International Journal of Education and Science*. 2020. Vol. 3, № 3. P. 30–42. URL: https://culturehealth.org/ijes_archive/IJES.2020.3.3.pdf/. Дата звернення: 01.09.2025.
2. Digital Accounting Information Systems to drive sustainability in organizations [Електронний ресурс]. *The XXI Conference of the Italian Chapter of AIS*. Електрон. текст. дані. URL: https://www.itaais.org/conference/2024/wp-content/uploads/sites/14/2024/03/T04_Digital-Accounting-Information-Systems-to-drive-sustainability-in-organizations.pdf. Назва з екрана. Дата звернення: 01.09.2025.
3. Савченко М. В., Романець Т. П. Інвестиції у відновлювальну енергетику: світові тренди та сучасні інструменти. *Бізнес Інформ*. 2024. № 3. С. 23–30. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-23-30>. Дата звернення: 01.09.2025.
4. Hanneke B., Heß M., Hinz O. Foundations of Decentralized Metaverse Economies: Converging Physical and Virtual Realities. *Journal of Management Information Systems*. 2025. Vol. 42. P. 238–272. URL: <https://doi.org/10.1080/07421222.2025.2452017>. Дата звернення: 01.09.2025.
5. Suganya V., Sasirekha V. Economic Implications of Virtual Goods and Digital Assets in the Scope of Metaverse: An Analysis [Електронний ресурс]. *Omnichannel Approach to Co-Creating Customer Experiences Through Metaverse Platforms*. 2025. Електрон. текст. дані. URL: <https://www.igi-global.com/gateway/chapter/341020>. Назва з екрана. Дата звернення: 01.09.2025.

УДК 502.131.1:631:330.15(477)

Станіслав Василішин,

*доктор економічних наук, професор,
директор Інституту обліку і фінансів НААН,
провідний науковий співробітник відділу обліку та оподаткування
ННЦ «Інститут аграрної економіки»*

ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ КРИЗЬ ПРИЗМУ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ С. ПОДОЛИНСЬКОГО

Сергій Подолинський – український мислитель, економіст, лікар та природодослідник, якого сучасники називали «першопрохідцем» енергетичної економіки. Його праці стали методологічним проривом, адже в них обґрунтовувалась думка про єдність еконо-

мічного та енергетичного процесів у природі. Замість традиційного підходу до доданої вартості через працю, С. Подолинський запропонував її розгляд як процес накопичення сонячної енергії завдяки трудовій діяльності людини. Сьогодні науковці вважають автора предтечею екологічного мислення. Стаття «Праця людини та її відношення до розподілу енергії» започаткувала засади оригінальної теорії праці не лише в економічних, а й у моральних категоріях, що аналізувалися під кутом зору природничо-наукових процесів [1, 2]. Започаткована С. Подолинським українська школа фізичної економії зі 130-річною історією досі не має рівних собі аналогів, що дозволяє вважати її новітньою світовою науковою школою.

Фізико-економічний підхід, визначений С. Подолинським, дозволяє осмислити аграрне виробництво як форму взаємодії людини з природою, яка має не лише економічну, а й енергетичну цінність. Сільське господарство –єдина галузь, здатна акумулювати сонячну енергію в продуктах харчування, біомасі та ґрунтах. Тому крізь призму праць С. Подолинського агросектор можна розглядати як центральний компонент енергетично збалансованої та сталої господарської моделі.

Цілі сталого розвитку, визначені ООН [3], прямо пов'язані із розвитком аграрного виробництва та сільських територій через забезпечення продовольчої безпеки (ЦСР 2), подолання бідності (ЦСР 1), раціональне використання водних ресурсів (ЦСР 6), сталий економічний ріст і продуктивну зайнятість (ЦСР 8), впровадження відповідального споживання та виробництва (ЦСР 12), боротьбу зі зміною клімату (ЦСР 13), збереження екосистем суші (ЦСР 15), а також через укріплення партнерств і інституцій на місцевому рівні (ЦСР 17). Реалізація цих цілей потребує системної трансформації агросектору у напрямі екологічної збалансованості, соціальної інклюзивності та економічної стійкості сільських територій.

В свою чергу, фізико-економічна парадигма дозволяє по-новому інтерпретувати сталий розвиток: не лише як досягнення балансу між економічною ефективністю та екологічною безпекою, а як фундаментальну взаємодію між енергетичними потоками природи та господарською діяльністю людини. Згідно з підходом С. Подолинського, критерієм сталості є не зростання прибутків, а здатність суспільства акумулювати й зберігати корисну енергію в межах природних циклів [2]. У цьому контексті важливу роль відіграє розвиток локальних агропромислових кластерів, що базу-

ються на біоекономіці, циркулярному використанні ресурсів, скороченні втрат енергії та підвищенні енергетичної самодостатності сільських громад. Таким чином, сталий розвиток перестав бути лише декларацією, а став енергетично обґрунтованою стратегією для виживання і процвітання людства.

Проте, сучасний аграрний сектор України стикається з багатьма викликами, які ускладнюють реалізацію принципів сталого розвитку. Війна, руйнування інфраструктури, мінна небезпека на сільськогосподарських угіддях і порушення логістичних ланцюгів значно знижують ефективність виробництва та унеможливають стабільне функціонування агропідприємств.

Деградація природних ресурсів, особливо ґрунтів і водних систем, поглиблюється через низький рівень контролю за агрохімічними навантаженнями та недостатність стимулів для екологічно відповідального господарювання. Залишаються незавершеними реформи управління земельними ресурсами, а механізми екологічної сертифікації та агроекологічного моніторингу не набули достатнього розвитку. Це стримує інтеграцію екологічного фактору у стратегічне планування аграрного розвитку.

В свою чергу, існує низка викликів, пов'язаних із зайнятістю та розвитком соціальної інфраструктури українського села. Зокрема, ще до повномасштабної війни розпочався значний відтік сільського населення у міста чи за кордон у пошуку достойного робочого місця та кращої долі; рівень життя в сільській місцевості значно нижчий за міський. Поруч зі зростанням рівня безробіття, незадовільним залишається рівень розвитку соціальної інфраструктури сільських територій: протягом 2017-2022 рр. кількість фельдшерсько-акушерських пунктів скоротилась в 1,7 раза; заклади освіти в сільській місцевості відчувають постійний брак фінансування та наслідки оптимізації мережі; переважна кількість сільських населених пунктів має проблеми із транспортним сполученням та дорожнім покриттям і т.д. Бракує стратегій інтегрованого розвитку громад, які б об'єднували економічні, соціальні та екологічні цілі. Також існує проблема доступу до фінансових ресурсів для малих і середніх фермерських господарств, які є ключовими для сталого розвитку агровиробництва.

Попри наявність державних стратегій розвитку агросектору, брак ефективного механізму реалізації політик залишається проблемою. За роки незалежності в Україні фіксується падіння обсягів виробництва у галузі тваринництва; скорочується кіль-

кість населення, зайнятого в сільському і лісовому господарстві; скорочуються кількість середніх та малих агропідприємств й фермерських господарств; знижується кількість гумусу в ґрунті внаслідок інтенсивного використання угідь тощо. Окремо слід виокремити: погіршення доступу селян до ресурсів виробництва і життєдіяльності (у першу чергу через місцеву монополізацію земельних відносин); відірваність власників і керівників агробізнесу від села; нерівність у доходах через монопольний ефект масштабу великого бізнесу; експортоорієнтовану монокультурність і монопольні доходи господарюючих суб'єктів із земельним банком від 30 тис. до 550 тис. га. З огляду на це, і аграрний устрій, і ефективність державної аграрної політики залежать від широкого спектра наявних у них інституційних чинників [4]. Відсутність індикаторів сталості у системі оцінювання державної підтримки також звужує можливості для переходу до стійкої аграрної моделі.

Таким чином, сучасний стан сталого розвитку аграрного сектору в Україні вимагає глибокої трансформації – від стратегічного переосмислення політик до запровадження інноваційних підходів на практиці. Концептуальні засади фізичної економії С. Подолинського можуть виступати не лише теоретичною основою, але й ціннісним орієнтиром у формуванні нової моделі агросектора, що забезпечить гармонію між продуктивністю, екологічною безпекою та добробутом сільського населення.

Список використаних джерел

1. Злупко С. М. Економічна думка України: від давнини до сучасності : навч. посібник. Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2000. 496 с.
2. Подолинський С. Листи та документи / упоряд.: Г. Сербин, Т. Слюдикова ; Центральний державний історичний архів України. Київ, 2002. 422 с.
3. Цілі сталого розвитку (Глобальні цілі) [Електронний ресурс]. Електрон. текст. дані. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-stalohogozvutku>. Назва з екрана. Дата звернення: 01.09.2025.
4. Теоретико-прикладні основи моделювання аграрного устрою і державної аграрної політики / В. Жук, Ю. Бездушна, С. Василюшин, Ю. Нежид, О. Волошина. *Економіка України*. 2024. № 11 (756). С. 45–73. URL: <https://doi.org/10.15407/economuukr.2024.11.045>. Дата звернення: 01.09.2025.